

Příloha č. 1

(Z knihy L. Chimaniho *Theoretisch-praktischer Leitfaden für Lehrer in Kinder-Bewahranstalten*, Sien 1832, str. 154-5)

odpoledne

Počet hodin	půl	půl	půl	půl	půl	půl	jedna
Pondělí	Modlitba, nebo zpěv ↓	Rozpravy o Bohu	Cvičení paměti	Tělesná cvičení ↓	Slabikování	jídlo a ruční práce- ↓	hra ↓
Úterý		Biblické povídky	Cvičení poznávacích schopností		Počítání		
Středa		Mravoučné povídky	Cvičení úsudku		Zpěv		
Čtvrtek		Rozpravy o Bohu	Cvičení paměti		Slabikování, počítání		
Pátek		Biblické povídky	Cvičení poznávacích schopností		zpěv		
sobota		Mravoučné povídky	Cvičení úsudku				
dopoledne:							
Pondělí	Modlitba, nebo zpěv ↓	Mravoučné povídky	Cvičení poznávacích schopností	Tělesná cvičení ↓	Zpěv	Jídlo a ruční práce ↓	hra ↓
Úterý		Rozpravy o Bohu	Cvičení úsudku		Slabikování, počítání		
Středa		Biblické povídky	Cvičení paměti		Zpěv		
Čtvrtek		Mravoučné povídky,	Cvičení poznávacích schopností		Slabikování		
Pátek		rozpravy o Bohu	Cvičení úsudku		počítání		
sobota		biblické povídky	Cvičení paměti				

Příloha č. 2

J. V. Svoboda – Školka, čili prvopočáteční, praktické, názorné, všestranné vyučování malých dětí, Praha 1939, vydáno tiskem v knižecí arcibiskupské knihtiskárně u Václava Špinky

Ukázka práce učitele:

Cvičení I.

Uvítání dětí do školky. — Jízda na dřevěném koníčku. — Píseň o koníčkoví. — Ukazování a pojmenování některých dětí zajímavých předmětů. — Rozmluva o některých domácích zvířátkách. — Hry na komando. — Děti si volně hrají hříčkami.

Matky přicházejí ponejprv se svými dětmi do školky. *Učitel:* »Vítám vás, milé děti! Pojd'te, budeme si hrát. Jak se jmenuješ?« *Dítě:* »Vítek.« *U.* »Vítek je tedy tvoje jméno. Přitom se ale ještě nějak jmenuješ?« *Matka:* »Důvěrný.« *U.* »Důvěrný tedy je tvoje příjmení.« Prohlíží děti, jsou-li čisté, a má přívětivě matky k tomu, aby své děti čisté do školky odevzdávaly. *U.* »Vítek Důvěrný má umyté ručičky a obličej, má šátek do kapsy, učesané vlásy a nemá zamazané šaty; je hodný, čistý klouček! Mám ho rád a něco mu dám, proto že je čistý. Pojd' se mnou! (Vede ho.) Tady si sedni na lavičku, dám ti hříčky. Tady máš koníčka, tady zase vozejček. Vidíš, to jsou hezké hříčky. Pěkně si hraj, maminka potom pro tebe přijde.« *Matka* odejde a dítě je tiché. Mnoho dětí se dá hned na ponejprv hříčkami spokojiti. »Tu zase přichází klouček do školky, vítám tě! Jak pak ti říkají?« *Dítě* se za matku schovává, hříčky nechce, trhá sebou a tahá matku pryč. »Bartoušku, neboj se, já ti nic neudělám! Já tě mám rád!« *Učitel* kyne matce, aby si šla na lavičku sednout. *Dítě* jde za ní a pláče. *Netrpělivá matka* chce dítě bít. »Maminko, odpusťte to Bartouškovi, on již nebude plakati. Tady máš ručnici a tady zase šavli.« *Učitel* to položí na lavičku vedle dítěte a když se dítě na hříčky dívá a matky se pustí, na pokynutí učitelovo odchází matka, dítě běží za matkou a křičí. *Učitel* je ale vlídně vezme a posadí zase na své místo. Z ohledu přivyknutí dětí ve školce nesmí se žádná matka ve školce trpěti. Nedá-li se dítě přívětivým rozmlouváním nebo hříčkami uspokojiti, nesmí si učitel takového pláče všimati a mluví s dětmi, nedívaje se na plačící dítě: »Vy jste hezké děti, vy nepláčete. Líbí se vám, když někdo pláče?« *D.* »Nelíbí.« *U.* »Mně také ne. Odpusťte to ale Bartouškovi, on nebude více plakati — on se polepší.« Každé dítě se brzy stiší, když jen s ním učitel přívětivě zachází. »Děti, pojd'te za mnou, já vám něco ukáži a povím.« *Učitel* vodí děti po školce, ukazuje jim rozmanité předměty a rozmlouvá s nimi následujícím způsobem: Vidíte, tady máme ze dřeva koníčka. Kdo si chce na toho dřevěného koníčka sednout? *D.* Já, já! *U.* Ty dřív, proto že jsi neplakal. *Dítě* se houpá

a učitel zpívá k obveselení pro dívky píseň pod číslem V.* U. Nyní, dívky, půjdeme zase dále. Vidíte, tady máme krásné motýlky! Tady je bílý, tady žlutý motýlek. Zde máme vrše, kterými budeme motýlky chytati. (Rozliční broučkové, včely, motýlové chovají se ve schránkách za sklem přišpendleni, z nichžto se dívky příležitostě učí krásu přírody, jestnost, dobrotu a mocnost Stvořitele poznávají.) Tu zase máme zvířátka (buďto ve výřezcích nebo vymalovaná) Víte-li, jak se toto zvířátko jmenuje? D. Pejsek. U. Pejsek štěká — jak? Jak se jmenuje toto zvířátko? D. Kočička. U. Jak miouká kočička? Víte-li, co kočička chytá? Jak se jmenuje tady to zvířátko? D. Kravička. U. Kravička mučí: mů! Jak že kravička mučí? Kravička nám dává mlíčko, které vy rádi jídáte. Povězte mi ještě, jak se jmenuje toto zvířátko? D. Ovčička. U. Ovčička bečí — jak? Od ovčičky máme vlnu, vidíte, tady ji máme. (Po druhé o každém zvířátku zase něco více.) — Co pak je asi v této schránce? D. Ptáčkové. U. Co mají ptáčkové tady na sobě? Tento ptáček má bílé nebo jaké pění? — Poslouchejte, nyní budu tleskati. Co dělám? D. Pan učitel tleská. U. Tleskejte také! Hodně tleskejte! (Dá rukou znamení, aby přestali.) Když takto rukou kejvnu, to je znamení, abyste přestali. Nyní jste již přestali tleskati, tleskejte ale ještě! Již jste dost tleskali? D. Ještě ne. U. Tleskejte tedy ještě! (Na znamení musí dívky hned přestat.) Kdykoli tlesknu, hodné dívky se budou na mne vždy dívati a mlčet. Když tlesknu, vždy vám něco chci. (Takové znamení uspoří učitelovi prsou; tlesknutím pozorný na sebe učiněné dívky kárá pak učitel pokývnutím i také pohlídnutím.) Co jsem nyní udělal? D. Pan učitel tlesknul. U. A když tlesknu, na koho se máte vždy dívati? (Učitel si sedne a dívky se naň dívají.) Co nyní dělám? Sedněte si také! Holčičky sem (v pravo) a kloučkové zase tam (v levo). Co nyní také děláte? (Učitel vstane.) »Ještě nyní sedím nebo co dělám? Vstaňte také!« Kdyby na začátku některé dítko neposlechlo, mlčením se opomine; dále však přívětivostí k poslušnosti se vábí a neposlušnost jeho před ostatními dítkami, jakožto nováčka ještě nerozumného, se vymlouvá. Každé dítě, přesvědčivši se o učitelově lásce k sobě, rádo poslechne. »Kloučkové, zpusťte takto jako vojáckové ručičky dolů! Holčičky, složte zase takto ručičky (dlaň do dlaně) a stůjte všickni rovně jako já! Dívejte se na mne, já se pokloním. Co jsem udělal?« D. Komplement. U. Ne, já jsem se poklonil, a proto se to také jmenuje p o k l o n a. Tak budou kloučkové poklonu dělati. Kloučkové dělejte poklonu jako já! Holčičky, dívejte se na maminku (učitelku). Maminka vám zase ukáže, jakou poklonu vy máte dělati. (Holčičky dělají po učitelce poklonu.) Jak tlesknu, uděláte všickni

* Viz Sebrání českých písní, složených od Jana Svobody, učitele první a vzorní opatrovní školy na Hrádku v Praze 1836.

jednou poklonu. (Dívky dělají vícekrát po sobě poklonu.) Sedněte, vstaňte, sedněte! Dívejte se na mne, jak tlesknu, dám ruce hned na kolena. (Učitel to udělá.) Na kolínkách budete mívati ručičky při učení. Na kolínkách mají vaše ručičky své místo. (Dívky nemají míti ručičky na prsíčkou založeny, an to jest k volnému dýchání nepřirozená postava.) Jak řeknu, kde mají ručičky své místo, hned tlesknete do ručiček a položíte je na kolínka. (Děti to dělají vícekrát.) Kde mám nyní ruce, nahoře nebo dole? D. Nahoře. U. Dejte také ručičky nahoru! Dolů na kolínka! Nahoru! Dolů! Vstaňte! Sedněte! — Nyní se dají zase dítkám hříčky, jako jsou loutky, praporečky, učnice, bubny atd. do rukou, kterýmiž si při pěkné povětrnosti v zahradě dle vůle hrají.

Příloha č. 3

Ministerský výnos č. 4 771

„Vynesení c. k. ministra vyučování ze 22. dne měsíce června 1872, kterým dávají se ustanovení ve příčině škol mateřských a ústavů jim příbuzných.

Školy mateřské - účelem jest podporovati a doplňovati domácí vychování dětí, u věku povinnosti školní ještě nepodléhajícím, tedy připravovati děti ku vyučování školnímu spořádaným cvičením těla a smyslů, jakož i přiměřeným pěstováním ducha.

Prostředky vychovávací ve škole mateřské jsou: zaměstnání, kterými se vzdělává napodobivost a tvořivost, hry tělesné se zpěvem i bez něho, nazírání na předměty a obrazy, jakož i hovory o nich, povídky, básničky, lehká práce zahradní.

Přijímání dětí do školy mateřské dokud nevkročily do 4. roku, nedovoluje se jejich propouštění z ní má se vykonati, když dokončily 6. rok věku svého.

MŠ může být buď samostatná, nebo spojená s některou školou obecnou. V ní zaměstnávají se děti mimo neděle a svátky denně 2-3 hodiny dopoledne, po 2 hodinách odpoledne; lze ji zařídit tak, aby za ostatní doby denní měla děti pod dozorem a ve stravě. Počet dětí doзору jedné osoby svěřených může nejvíce 40 činiti.

Ze smyslu zákona říšského o školách obecných nade vši pochybnost vysvítá, kterak zdravé a rozumné vychování mládeže u věku povinné školní docházky ještě nepodléhající činí důležitou část všeobecného vychování. Ve shodě s dobrým zdáním na slovo vzatých spisovatelů lékařských i vychovatelských pokládá se ve všech vzdělaných státech za ústav k tomu nejprůměrnější "Škola mateřská". Kdežto prvopočáteční vychování útlých dětí, podstatou svou majíc v sobě ráz ošetřování, náleží rodině nebo opatrovnám, přijímá škola mateřská chovance, by tělesnému i duchovnímu rozvoji jejich jednostejně pomáhala, aby pro příští nabyli způsobilosti k obecnému vyučování školskému. Opatrovny a jesličky mají především úlohu ústavů ošetřovacích, kdežto úkol škol mateřských na zřeteli má vyšší věc, totiž vychování. Vychováním ve škole mateřské má se mládež blahodárně buditi a přiměřeně zaměstnávati, vedle cvičení těla, rukou a smyslů má se, hledíc ku slušnému všímání si povahy dětské, oživovati veselá její povaha, kázní a příkladem šlechtiti mysl a vůle, a zvláště pěstovati navykání těm ctnostem, které jsou ozdobou mládeže jako základem zdravé vzdělanosti obecné.“

Příloha č. 4

Index pomůcek pro školy mateřské a nejnižší třídy škol obecných

Ida Jarníková – (červen 1908)

nákladem vlastním tiskem Jos. Frengla v Čáslavi, v ped knihovně pod číslem II. 11643 Vt2

Odborná publikace vydaná pro potřeby učitelek v mateřských školách:

Vybavení, pomůcky:

Fröblovy dárky – bez diktátu, jen aby si volně hrály, rozvíjely fantazii, samostatná tvorba

Prostředky výchovy:

TV – pohyb, péče o zdraví, hygiena, správná výživa, okolí dítěte a prostředí

Duševní vývoj - cvičení smyslu, řeči, obraznosti, tvořivost, nápodoba, pozornost, soudnost, paměť

Mravní výchova – rozvoj soběstačnosti, buzení smyslu pro přírodu a umění, život v dětské společnosti, příklady a návyky dospělých

Odborné knihy např.:

V. Baborák - Věcné výklady ku titulním obrázkům slabikáře

Pivoda a Vávra – Slabikář, Nový školský zpěvník pro MŠ

F. J. Andrlík – Děti a zvířata, Povídky,

J. Milota – Kytička z naší zahrádky, Povídky básně a pohádky,

V. Štulc – Padesáte bajek

L van Dijck - . Jak se naučím kreslit?,

Ant. Krátký - Kreslím

Kniha je rozdělena na několik kapitol a ke každému tématu je doporučena nějaká báseň, kapitola z knihy, pořekadlo, pomůcka, pohybová činnost, kázání, píseň, pohádka:

I. kapitola

Člověk – části těla, smysly, svědomí

Např. Cít – srdce : F. Bartoš – Naše děti str. 135, 150 hádanka, J. V. Sládek – Skřivánčí písně str. 23, J.

V. Sládek - básně – Srdéčko, Fröbel IV (stavebnice)

zaměstnání lidská např.:

bednář, císař, dráteník, domovník, hasič, kominík, kovář, krejčí-švadlena, ponocný, rytíř, kupec, žebrák.....

věrrouka, mravouka např.:

anděl, bázlivost, bůh, čipernost, čistota, hodnost, lakomství, láska, lenost – pilnost, lhavost – sv. Mikuláš, pravdomluvnost, úcta k stáří, vděčnost, nábožnost, věrnost.....

II. kapitola

zvířectvo (např. slon, srnec, svišť, velbloud, tchoř, šakal, vepř...).

Ptactvo (např.: holub, husa, datel drozd, havran, dudek.)

hmyz a ostatní zvířectvo (např.: blecha, veš, brouk, ještěrka, ryby, pavouk, slunéčko, velryba, vosa, žába, zvířata...)

III. kapitola

rostlinstvo (např. : břečťan, houba, hrách, keře a stromy, konopí, kopřiva, květiny, obilí, ovoce....)

IV. kapitola

různé

např.: babička a dědeček, barvy, blízko – daleko, bydliště, cesty, cestování, cikán, den a noc, déšť, dítě, divadlo, domov, vlast, mateřská řeč....

Na konci knihy je seznam uvedených odborných knih a jejich zkratky, a pak obsah podle kapitol.

Příloha č. 5

A. Süssová (str. 57 – 60, 1912)

Režim dne:

<i>Dopoledne</i>	<i>scházení dětí 8.00 - 9.00 hod (případně od 8.30 – 9.00 hod)</i>
<i>do 9.00</i>	<i>Volné hry</i>
<i>9.00</i>	<i>úklid hraček</i>
<i>9.00 – 9.15</i>	<i>cvičení</i>
<i>9.15 – 9.45</i>	<i>usednou na židličky cvičení rozumnosti a výmluvnosti (učení se jazyku mateřskému) paměť, pokud se malé děti nudí, mohou si odejít hrát do herny</i>
<i>10.00- 10.15</i>	<i>přestávka na svačinu</i>
<i>10.15</i>	<i>výtvarné hry, nebo zaměstnání</i>
<i>Odpoledne</i>	<i>scházení dětí 13.45 – 14.00 hod</i>
<i>do 14.00</i>	<i>volné hry,</i>
<i>14.00 – 15.00</i>	<i>zaměstnání výtvarné (možno střídát i dvoje zaměstnání)</i>
<i>15.00 – 15.15</i>	<i>přestávka</i>
<i>15.15 – 16.00</i>	<i>hry v herně – kruhové hry, skupinové, houpání, koulení, někdy také se na přání dětí vypráví pohádka</i>

I. Jarníková (Mišurcová V., 1980, s. 84)

Režim dne

ráno se děti scházejí a volně si hrají podle chuti

od 9.15 hod úklid hraček, zábavy a cvičení s učitelkou (činnosti se střídají, aby se děti nenudily

10.00 mytí rukou, svačina

Po jídle rozhovory, cvičení, hry, tělocvik, tance, někdy ruční zaměstnání apod.

V poledne děti odcházejí domů

Odpoledne je vyplněno ručním zaměstnáním, jídlem, hrou apod.

Příloha č. 6

Metody a prostředky výchovně-vzdělávací práce (Fottová, publikace, 1958)

- **Rozvíjení poznání** – převládá smyslové, názorné poznání
- **Ideově politické** – účast na oslavách – zpěv, hudba, barevné praporky, květiny – (dětem se líbí výzdoba, citově prožívají okamžiky, i když jim nerozumí, ale postupně zjišťují, že se tyto slavnosti opakují, těší se na ně, zdobí školu. Důvod oslavy ovšem nepochopí. Citový vztah a činnost spojená s přípravou a účastí na slavnosti mají však velký význam pro ideově politickou výchovu dítěte předškolního věku)
- **Estetická výchova** - působení na děti obraznou formou, jejich prostřednictvím dítě poznává svět – učitelka řídí výběr písní, literatury, hračky i obrázky z hlediska ideového obsahu. V rukách uvědomělé učitelky se stává významným prostředkem socialistické výchovy loutkové divadlo. Pohádky by měly být „kouzelně“ vyprávěné, ne jen předčítané – zlo musí být potrestáno a dobro odměněno – základy mravních pojmů
- **Mravní výchova** - výchova dětí ve shodě s s potřebami socialistické společnosti, aby učitelka měla na zřeteli vlastnosti a zájmy lidí socialistické společnosti a záměrně je u dětí vychovávala. Kolektivismus – základ socialistické společnosti. MŠ má zvlášť dobré předpoklady k tomu, aby překonávala **individualismus** ve výchově dětí předškolního věku a vychovávala je ke kolektivismu. Tím předčí i rodinnou výchovu.
- **Rodina** je první kolektiv, ve kterém dítě žije. Výchova lásky k rodině, domovu, jako ke kolektivu nejbližšímu a nejmilejšímu je základem vlastenecké výchovy.
- **Základy socialistického vlastenectví** – děti se učí poznávat a milovat nejbližší okolí. S pomocí obrázků ze života sovětských dětí a dětí jiných národů získávají první poznatky a sympatie k dětem těchto národů. To je druhá stránka socialistického vlastenectví – proletářský internacionalismus
- **Uvědomělá kázeň** - ztotožňovat se ve svém chování se zájmy druhých dětí je pro děti v tomto věku obtížné, je proto nutné vytvářet i **návyk poslušnosti** – naučit děti plnit daný příkaz a tlumit svá okamžitá přání
- **Tělesná výchova a hygiena** – je nezbytně nutný pro jeho zdravý vývoj, odolnost a upevnování jeho organismu. Má vliv na jeho dobrou náladu. Je nutný dostatečně dlouhý pobyt venku, zařazování cviků a pohybových her.
- **Hry** – živelné, nebo organizované

Příloha č. 7

1983 – Program výchovně- vzdělávací práce pro jesle a mateřské školy

Obsah výchovně-vzdělávací práce byl rozdělen na jednotlivé oblasti, které na sebe navazovaly a byly detailně propracovány na jednotlivé měsíce v roce

Cíle:

Tělesná výchova - správně řízená a uplatňovaná je zdrojem zdraví, prácechopnosti a obranyschopnosti každého jedince, přináší obohacení života a radostné zážitky

Rozumová výchova - promyšlené formování elementárních operací myšlení a základních kvalit dětské osobnosti tak, aby si dítě v bezprostřední spojitosti s praktickou činností osvojilo přiměřené způsoby rozumové činnosti a řeči a jim odpovídající poznatky, postoje, zájmy, dovednosti a návyky, které tvoří nezbytný předpoklad jeho dalšího individuálního rozvoje.

Rozvíjení poznání – na základě konkrétních činností rozvíjet smyslové poznávání dětí (seznamování se společenským prostředím, seznamování s přírodou)

Jazyková výchova – osvojení si základů spisovného jazyka v hovorové podobě (rozvoj slovní zásoby, spisovná výslovnost, gramatická správnost mluvených projevů a povědomí o gramatické stavbě jazyka, rozvoj souvislého vyjadřování)

Rozvíjení základních matematických představ – získávat zkušenosti a objevovat vztahy mezi objekty okolního světa (prostorová představivost, zkušenosti a představy související s pojmem množina, první názorné představy o čísle a početních výkonech)

Mravní výchova – základy mravních vlastností, ovládnutí pravidel společenského chování (vytváření vztahu dítěte k vlastní osobě, rozvíjení počátečních kolektivních vztahů, výchova základů charakterových vlastností, výchova základů socialistického vlastenectví a internacionalizmu)

Pracovní výchova – počátky socialistického vztahu dítěte k práci a k jejím výsledkům (probuzení zájmu dítěte o pracovní činnosti vlastní i ostatních lidí, rozvíjení pracovních schopností dítěte)

Estetická výchova – vypěstovat u dítěte schopnost a potřebu estetického prostředku i dovednost estetického vyjádření

Hudební výchova – optimálně využít všech předností hudby, podchytit přirozený zájem dětí o hudební činnosti a vhodnými formami podněcovat rozvoj jejich hudebnosti

Výtvarná výchova – vypěstovat senzibilní, vnímavý a hodnotící vztah k okolí, k přírodě, k předmětům denní potřeby i k výtvarnému umění.

Literární výchova – vytvořit literatuře náležité místo v růstu a výchově dítěte a připravit tak základ pro jeho úspěšný vstup do základní školy

Příloha č. 8

Čerpáno z Programu výchovné práce pro jesle a mateřské školy 1984

Příklad denního režimu pro 3-5 leté děti

6.30 - 8.45	<i>hry a činnosti podle volby dětí</i>
8.45 - 8.55	<i>ranní cvičení</i>
8.55 - 9.20	<i>hygiena, dopolední svačina</i>
9.20 - 9.40	<i>zaměstnání</i>
9.40 - 11.50	<i>příprava na pobyt venku, pobyt venku, vycházka</i>
11.50 - 12.45	<i>převlékání - hygiena - oběd</i>
12.45 - 14.50	<i>hygiena - příprava na spánek - spánek</i>
14.50 - 15.00	<i>tělovýchovná chvílka - oblékání - hygiena</i>
15.00 - odchod	<i>hry a zájmové činnosti dětí, svačina</i>

Příklad denního režimu pro 5-6 leté děti

6.30 - 8.20	<i>hry a činnosti podle volby dětí</i>
8.20 - 8.40	<i>ranní cvičení, převlékání do cvičebních úborů, ranní hygiena</i>
8.40 - 9.00	<i>svačina</i>
9.00 - 10.00	<i>dvě zaměstnání s přestávkou 15 min.</i>
10.00 - 12.10	<i>příprava na pobyt venku, pobyt venku, vycházka</i>
12.10 - 12.50	<i>převlékání - hygiena - oběd</i>
12.50 - 14.30	<i>hygiena - příprava na spánek - spánek (odpočinek na lehátku - odpočinek se postupně zkracuje a odpolední režim se posouvá)</i>
14.30 - 14.50	<i>tělovýchovná chvílka s otužováním</i>
14.50 - 15.00	<i>oblékání a hygiena</i>
15.00 - odchod	<i>zájmové činnosti dětí, svačina, hry</i>

Příloha č. 9

Čerpáno z rukověti projektu Zdravá mateřská škola – Program podpory zdraví ve škole, Miluše Havlínová a spol., Portál s.r.o., 1998

Hlavní zásady uspořádání dne:

- *Sladit potřebu svobody a potřebu řádu. Vyvážení obou je podmínkou pro zdravý vývoj předškolního dítěte.*
- *Založit uspořádání dne na potřebách zdravé životosprávy dítěte.*
- *Den uspořádat tak, aby poskytoval dostatek prostoru pro hlavní sebezvíjející činnost dítěte – hru.*
- *Při uspořádání dne vycházet z konkrétní situace dětí a školy (str. 63)*

Cíl a obsah:

Z dítěte se má stát člověk, který se bude chovat ke zdraví svému i druhých jako k nenahraditelné hodnotě a předpokladu pro plnohodnotný a smysluplný život (str. 74)

Obsah vychází z témat:

- Lidský organizmus
- Psychika a osobnost
- Mezilidské vztahy
- Vztah ke světu, společnosti a přírodě

metody, prostředky

Prožitkové učení_ - zkušenosti získává především tím, že něco dělá a to co dělá, prožívá – učí se nenásilnou a přirozenou formou. Mělo by výrazně převažovat nad učením organizovaným.

prostředky:

- *Spontaneita (puzení k činnosti ze sebe sama)*
- *Objevnost (pronikání do reality, radost z poznávání)*
- *Komunikativnost (verbální i neverbální složka)*
- *Celostnost (účast všech smyslů a obou mozkových hemisfér)*
- *Prostor pro aktivitu a tvořivost*
- *Konkrétní činnosti: manipulace, experimentování a hra*
- *Bezpečné a vstřícné prostředí sociální i věcné (str. 82)*

Organizované učení –

vnitřní podmínky jsou dány:

tím, kdo se učí (dítě) - biologická, psychická a sociální vybavenost dítěte

Vnější podmínky jsou dány:

Tím kdo učí (učitelka, rodič, starší dítě), metodou (jak je dítě vyučováno), obsahem (co se učí), motivací, smyslem (proč se dané téma učí) a hodnocením (v čem prožívá úspěch) str. 83

Zdravá škola - Složky organizovaného učení

- **Podnětné prostředí** (nabídka hraček, pomůcek, nábytku, materiálů, nástrojů, řešení prostor uvnitř i vně budovy)
- **Prostředí poskytující bezpečí a nepřítomnost ohrožení** (dítě se nemusí obávat výsměchu, nepříjemného chování ze strany učitele, dětí, rodičů; potřeby dítěte jsou respektovány)
- **V pravý čas, pravé věci v přiměřeném tempu** (optimálně sestavený a načasovaný sled postupů při poznávání skutečnosti, dostatek volného času pro experiment, prožitek, fantazii)
- **Zapojení všech smyslů a obou polovin mozku** (výuka je založena na činnosti obou polovin mozku, protože každá dělá něco jiného. Obsah by měl být předestřen v několika formách, aby si děti mohly vybrat tu cestu, ke které nejvíce inklinují, a přinese jim v nejkratší době největší zdar)
- **Dosahování reálných cílů a smysluplný konkrétní obsah** (když dítě vnímá smysl toho, co se učí, když může chápat učení jako děj, kterého se chce zúčastnit, když může do učení zapojit všechny své smysly, učí se rádo)
- **Okamžitá zpětná vazba o výsledku a uspokojení z úspěchu** (dítě jí potřebuje několikrát denně – musí vědět, že danou věc umí; měla by být pozitivní a přinášet žádoucí uspokojení, pro dítě má význam seberegulační a motivační)
- **Zvládnutí** (dítě zvládne určité poznatky, nebo dovednosti, jestliže je dovede použít při praktické činnosti a v situaci, kdy osvojené pomáhá při získání dalšího)
- **Spolupráce** (učení je dítětem lépe přijímáno v atmosféře spolupráce, potřebuje se dělit o své pocity, hovořit o prožitcích z poznávací činnosti, o svých zkušenostech, očekává hodnocení své činnosti a jejích výsledků, ocenění svého jednání, kladnou odezvu na svůj problém)

Příloha č. 10

Pilotní dotazník - vlastní zdroj

Pokud jste navštěvoval/a mateřskou školku:

1. *Jaká byla Vaše školka? (velikost – počet tříd, zahrada, vesnice – město)*
2. *Jaká byla Vaše nejoblíbenější hračka v MŠ?*
3. *A) Jaká je Vaše nejhezčí vzpomínka na dobu, kdy jste ještě nechodil (la) do školy?
b) Jaká je Vaše nejhorší vzpomínka na dobu, kdy jste chodil (la) do mateřské školy?*
4. *Navštěvovali jste nějaké zájmové činnosti před vstupem do základní školy?*
5. *Věnovali se Vám rodiče? ANO NE Pokud ano jakým způsobem? (vyprávění, zpívání, výlety, hra*
6. *Měl (la) jste ve věku 3-6 let nějaké povinnosti v domácnosti? (utírat prach, uklízet, - chodit pro vodu...) ANO x NE, Jaké?*
7. *Řekli byste, že Vaše dětství bylo šťastné? ANO NE*

Máte děti? ANO x NE (v případě NE - nevyplňujte)

8. *Jaká je (byla) nejoblíbenější hračka Vašeho dítěte v předškolním věku?*
9. *Navštěvuje Vaše dítě mateřskou školu? ANO NE*
10. *Navštěvuje (navštěvovalo) Vaše dítě nějaké zájmové kroužky? ANO x NE, Jaké?*
11. *Má Vaše dítě nějaké domácí povinnosti?*
12. *Jakým způsobem trávíte se svým dítětem volný čas?*
13. *Zkuste porovnat své dětství s dětstvím Vašich dětí. Připadá Vám lepší, horší? Proč?*
14. *Kolik volného času denně má pro sebe Vaše dítě podle Vašeho odhadu?*
15. *Jaké jsou podle Vás dnešní děti?*

Příloha č. 11

Nový dotazník – vlastní zdroj

Vaše dětství

1. Prosím uveďte rok Vašeho narození:
2. a) Jaké pocity ve Vás vzpomínka na školku vyvolává?
b) Vzpomínáte si na svou učitelku za školky? (byla hodná, přísná, čím se vám nejvíce zapsala do paměti?)
c) Na jaké činnosti, které jste dělali v mateřské školce, si vzpomínáte?
3. a) Jaká byla Vaše nejoblíbenější hračka v mateřské škole?
b) Jaká byla Vaše nejoblíbenější hračka doma?
4. a) Jaká je Vaše nejhezčí vzpomínka na mateřskou školu?
b) Jaká je Vaše nejhorší vzpomínka na mateřskou školu?
5. Jakým způsobem jste trávili volný čas mimo mateřskou školu?
a) Organizovaně (sportovní kluby, sokol.....) :
b) Vlastní aktivity
(míčové hry s kamarády, návštěvy u kamarádů, volné hry v okolí domova – jaké?)
6. Jakým způsobem jste trávili volný čas se svými rodiči?
(např. vyprávění pohádek, společné činnosti- vaření, mytí nádobí, nákupy; zpívání, výlety, hra – jaké hry, s jakými hračkami, kde...)
7. Museli jste doma pomáhat – s čím? (uveďte prosím činnosti, které jste vykonávali)
8. Řekl/a byste, že Vaše dětství bylo šťastné? ANO NE Zkuste popsat proč?

Dětství Vašeho dítěte-----

9. Jaká je (byla) nejoblíbenější hračka vašeho dítěte v mateřské škole?
10. Jaká je (byla) nejoblíbenější hračka Vašeho dítěte doma?
11. Co si myslíte, že Vaše dítě ve školce baví (bavilo), na co se těší (těšilo)? Není nic?
Je něco, co podle Vás Vašemu dítěti ve školce nejvíce vadí (vadilo)?
12. Jakým způsobem tráví (trávilo) Vaše dítě volný čas mimo mateřskou školu?
a) Organizovaně (sportovní kluby, sokol, kroužky.....)
b) Vlastní aktivity
(míčové hry s kamarády, návštěvy u kamarádů, volné hry v okolí domova – jaké?)
13. Jakým způsobem trávíte (jste trávil/la) volný čas s Vaším dítětem vy?
(vyprávění pohádek, společné činnosti – vaření, mytí nádobí, nákupy; zpívání, výlety, hra – jaké hry, s jakými hračkami, kde...?)
14. Máte pocit, že se svému dítěti věnujete (věnoval/la) stejně jako Vaši rodiče Vám, ve větší míře, nebo méně než Vaši rodiče?
15. Zkuste porovnat své dětství s dětstvím Vašich dětí.
a) Pokud Vám připadá lepší, pokuste se říct proč, v čem?
b) Pokud Vám připadá horší, zkuste říct z jakého důvodu, v čem?

c) Je stejné? Proč si to myslíte?

16. Řekli byste, že je dětství Vašeho dítěte šťastné? ANO x NE

17. Pokuste se odhadnout, zda jste měli v dětství hodně, nebo málo volného času, který jste mohli věnovat hře?

Má (mělo) podle vašeho odhadu Vaše dítě hodně, nebo málo volného času, který může (mohlo) věnovat hře?

18. Myslíte si, že se na dnešní děti hodí některý z níže uvedených výroků?

(Tyto charakteristiky dětí uvedli rodiče v nahodilých rozhovorech)

Děti jsou:

- Spontánní nechávají se bavit
- Hravé nevydrží u hry
- Citlivé necitlivé
- Schopné vcítit se hrubé, agresivní
- Komunikativní málomluvné
- Společenské nespolečenské
- Samostatné nesamostatné
- Má fantazii bez fantazie
- Nekonformní myšlení nepřemýšlí
- Dravé neprůbojné
- Slušné arogantní, drzé

Váš názor na dnešní děti:.....

19. Na jaké úrovni jsou podle Vás současné MŠ? Pokud si myslíte, že na dobré, napište prosím v čem a podle čeho tak usuzujete.

- Respektování zájmu dětí
- způsob jednání s dětmi.....
- dostatek příležitosti ke hře.....
- nabídka zajímavých činností.....
- naplňování potřeb dětí.....
- profesionalita učitelek.....
- vybavení školky zajímavými pomůckami, hračkami.....
- příjemná atmosféra.....
- partnerský přístup k rodičům, spolupráce

20. Myslíte si, že mají dnešní MŠ nějaké nedostatky? Pokud ano, napište prosím v čem.

- respektování zájmu dětí
- způsob jednání s dětmi.....

- dostatek příležitosti ke hře.....
- nabídka zajímavých činností.....
- naplňování potřeb dětí.....
- profesionalita učitelek.....
- vybavení školky zajímavými pomůckami, hračkami.....
- příjemná atmosféra.....
- partnerský přístup k rodičům, spolupráce

Příloha č. 12

Růst a motorická výkonnost předškolních dětí

http://www.hana-dvorakova.cz/Vyhodnoceni_projektu_HT.pdf

Organizátor sběru dat a vyhodnocení: **Happy Time sdružení**

Garant projektu: **Doc. PhDr. Hana Dvořáková, CSc.**

Autoři zprávy: **Doc. PhDr. Hana Dvořáková,
CSc., Mgr. Vendula Baboučková,
Bc. Josef Justin**

Cíl projektu:

- 1/ Zjistit, jaká je úroveň růstu a motorické výkonnosti předškolních v současnosti
- 2/ Srovnat růst a motorický vývoj dětí s výsledky celostátního výzkumu z roku 1977, a tím se snažit vypořádat růstové a vývojové tendence současné populace předškolních dětí.

Závěry

- 1/ **Pokračuje růstová akcelerace, tedy generační nárůst výšky a hmotnosti.**
- 2/ Objevuje se dřívější nástup růstového spurtu a mírná tendence k růstu BMI – tedy k zvýšení hmotnosti v poměru k výšce.
- 3/ Motorická výkonnost s věkem roste, chlapci vykazují vždy mírně lepší výsledky než dívky, výrazněji u hodu.
- 4/ **V historickém srovnání je motorická výkonnost spíše stagnující nebo dokonce horší, a často výrazněji v disciplínách náročnějších na koordinaci (hod).**
- 5/ Srovnání dětí z různých míst bydliště ukazuje spíše **pozitivní tendence úrovně výkonnosti u dětí z velkoměsta a negativní tendence, tedy zhoršení u dětí z obcí pod 2000 obyvatel.** Pravděpodobně to ovlivňuje vědomí rodičů a podmínky pro spontánní pohybové aktivity s rodiči i samostatně, a nabídka řízených aktivit s dostatečnou pohybovou intervencí.
- 6/ Na základě zjištěných tendencí v růstu a motorické výkonnosti současné generace předškolních dětí je zřejmá potřeba podporovat pozitivní intervenci v pohybových aktivitách již od předškolního věku, kdy se utvářejí předpoklady pro aktivní způsob života a pozdější úroveň pohybové aktivity, která závisí na stupni vývoje motorických schopností a na adaptaci na vhodnou fyzickou zátěž

Příloha č. 13

Ukázka z kroniky MŠ Prackovice

(<http://www.msbournek.eu/o-skolce/kronika-ms/>)

Mateřská škola v Prackovicích byla založena po roce 1945.

Byla umístěna do budovy bývalého pensionu, který vlastnil německý lékař – zubař. Budova je umístěna uprostřed vesnice na návsi, V době, kdy bylo rozhodnuto, aby tato budova sloužila jako mateřská škola, byla v dobrém stavu s pěknou zahradou. Od roku 1945 do roku 1954 působila na zdejší mateřské škole s. učitelka Jiřina Tůmová.

Školní rok 1966 -67

V tomto školním roce docházelo do mateřské školy 22 dětí.

V září nastoupila na zdejší školu učitelka Ludmila Baráková, absolventka pedagogické školy. Funkci ředitelky zastávala Ludmila Němečková – obě s. učitelky do mateřské školy dojížděly. Jako školnice nastoupila soudružka Vlasta Blažejová.

Docházka dětí byla průměrná, zdravotní stav byl dobrý. V tomto roce neproběhla žádní infekční nemoc, žádné dítě neprodělalo jinou vážnou nemoc ani úraz.

V průběhu roku s. učitelky sledovaly dodržování hygienických návyků, správného oblékání dětí a otužování. S. učitelky rozvíjely rozumové, tělesné, mravní, estetické schopnosti dětí. Seznamovaly děti s prací rodičů – děti navštívili místní JZD a kamenolom. S. uč. i s. školnice učily děti vážit si lidské práce, vedly děti k lásce k rodině, rodnému kraji a naší vlasti. Děti se zúčastnily oslav k MDŽ, naučily se básně, písně, které přednesly v sále v místním hostinci. Vystoupení dětí se všem velice líbilo. V květnu navštívily děti 1. postup. ročník ZDŠ, kde se seznámily s prací dětí ve škole. V měsíci červnu byly děti na výletě v Lovosicích, kde navštívily koupaliště.

Spolupráce s rodiči byla velmi slabá. Zapojilo se jen několik rodičů, kteří pomáhali při úpravě zahrady.

Příloha č. 14

Kronika mateřské školy Ostrava – Heřmanice

(<http://mspozarni.sweb.cz/historie.htm>)

V budově na Žebrákové ulici č. 8 (dnešní Požární) byla povolena a zřízena Dekretem Zemského národního výboru ze dne 25. ledna 1946 a se souhlasem Ministerstva školství a osvěty ze dne 7. prosince 1945 nová Mateřská škola.

První zápis dětí se konal 2. a 3. prosince 1945 a zúčastnilo se ho celkem 68 dětí. Vyučování bylo zahájeno 10. prosince 1945. První učitelkou dětí byla Marie Vodstrčilová.

Pro potřeby dětí je dána k dispozici jedna místnost. První hračky dětem opatřili rodiče, základní vklad 5 000,- Kč poskytl MNV v Heřmanicích.

V měsíci dubnu 1946 byla upravena přilehlá zahrada a dána dětem k užívání. V září 1946 si škola zajistila další místnost, děti tak mají k dispozici hernu i pracovnu.

V roce 1947 je zřízeno druhé oddělení, učitelkou je Ema Vašíčková.

Pracovní doba je na mateřské škole od 8:00 do 11:15 hod. a od 13:00 do 15:00 hod. mimo středu a sobotu, kdy je odpoledne volno.

Od roku 1947 je na všech školách zavedena stravovací akce, škola získává v budově další místnost pro vyvažování. Ve škole se vaří pro děti z mateřské školy i pro děti ze ZDŠ do roku 1974.

Od 2. ledna 1975 se dováží jídlo z jídelny MŠ Na Kamenci.

Roku 1908, při první rekonstrukci budovy školy, která byla dána do provozu v roce 1874, byl k budově postaven přístavek se záchody. V dalších letech pak probíhaly nejrůznější stavební úpravy a opravy.

V roce 1947 je položena palubová podlaha, která je pak v roce 1980 postupně ve třídách nahrazena parketami. Nová venkovní okna jsou v mateřské škole měněna v roce 1953 a následně v roce 1978.

V důsledku generální opravy školy byla výuka ve školním roce 1959/60 přemístěna do tělocvičny národní školy v Ostravě-Heřmanicích. Celková oprava si vyžádala Kč 160 000,-. Do provozu byla dána umývadla, WC, třídy byly nově vymalovány, dveře natřeny, chodby vykachličkovány. Bohužel nebyl zaveden vodovod, voda se čerpala elektrickou pumpou až do roku 1962.

Do roku 1973 se nosí uhlí a vytápí kamny. V období do roku 19765 se používají elektrické přímotopy. V roce 1976 je provedena elektroinstalace pro elektrická akumulční kamna, bojler i elektrický sporák. Tyto jsou v provozu až do roku 2001, kdy je nahradí rozvody plynové.

Poslední oprava střechy a venkovní fasády byla uskutečněna v roce 1978. Zahrada byla nově oplocena v roce 1981.

V průběhu celé historie školy byly dětem postupně dle možností pořizovány nové hračky, třídy byly vybavovány novým nábytkem, pracovní didaktickým materiálem, jídelna a kuchyň modernějším zařízením a zahrada lepším vybavením.

Od 1. ledna 2003 je MŠ příspěvkovou organizací, která hospodaří s finančními prostředky přijatými ze státního rozpočtu prostřednictvím zřizovatele, Statutárního města Ostravy, městské části Slezská Ostrava.

Příloha č. 15

Na krvavý koleno (<http://www.vanilka.cz>)

Jak jsme si hráli, když jsme byli malí

Pamatujete si ty hry, které se hrávaly na dvorku, za barákem, nebo u kobercového klepadla? Klepadlo už dávno neplnilo svůj účel, koberec jsme měli doma po celé podlaze, ale „před pikolou za pikolou nikdo nesmí stát, nebo nebudu hrát, už jdu...“ se odehrávalo jedině u klepadla.

Skákací panák „Na Krvavý Koleno“ jsme hráli obzvlášť rádi. Byla to hra vlastně hororová, ale stále nás lákala. Byli jsme hrdinové, když jsme překonávali strach z „krvelačného zabijáka“. Moc dobře jsme věděli, že jsme v bezpečí, byli jsme kousek od svých domovů, kde čekala maminka s tátou. Když se začaly rozsvěcet pouliční lampy, bylo to pro nás signálem, že hry končí a musíme domů. Jestlipak bych ještě dala dohromady pravidla?

NA KRVAVÝ KOLENO

Nejprve jsme si rozdělili role: Maminka, Krvavý Koleno, ostatní hráči tvořili skupinu Děti. Krvavý Koleno šel (šlo) kus dál, třeba za keř. Maminka vařila, a Děti přiběhly: „Mami, mami, my máme hlad!“ „Tak se běžte do komory najíst.“ Děti přišly do míst, kde byl (o) schovaný Krvavý Koleno. Ten (to) na ně vybafl (o), a zařval (o). Děti křičely hrůzou a běžely zpátky k Mamince. „Mami, mami, tam je Krvavý Koleno.“ Statečná matka se sama vypravila do komory. Krvavý Koleno vyskočil (o) a zařval (o). Ona se však lekla jen trochu, a ptala se: M: „Kdo jsi?“ KK: „Krvavý Koleno.“ M: „Co jíš?“ KK: „Lidský maso.“ M: „Co piješ?“ KK: „Lidskou krev.“ M: „Co si oblékáš?“ KK: „Lidskou kůži.“ M: „Čím si čistíš zuby?“ KK: „Lidskejma kostma.“ (pozn.: za povšimnutí stojí nespisovná čeština této negativní postavy). Pak Krvavý Koleno pošeptal (o) Matce hodinu (1 až 12), kdy přijde. Matka došla k Dětem, chytly se za ruce, chodily dokola a zpívaly: „První hodina odbila, lampa ještě svítila, druhá hodina odbila, lampa ještě svítila... .. (až došla např. k číslu 11)... jedenáctá hodina odbila, lampa zhasla!“ V tu chvíli se Krvavý Koleno rozběhl (o) k Dětem, které se s křikem rozprchly na všechny strany. Koho Krvavý Koleno chytil (o), byl pro příští hru Krvavým Kolenem. „Na Krvavý Koleno“ jsme hráli v Praze na Žižkově.

Příloha č.: 16

Konkretizované očekávané výstupy

(<http://www.msmt.cz/vzdelavani/konkretizovane-ocekavane-vystupy-rvp-pv>)

„Konkretizované očekávané výstupy RVP PV vycházejí z očekávaných výstupů vzdělávacích oblastí Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.

Svým pojetím nabízejí pedagogům mateřských škol konkrétní podobu očekávaných výstupů, která jim pomůže v orientaci toho, co má dítě na konci předškolního vzdělávání vědět a znát, či jaké má mít dovednosti a postoje.

Tento materiál bude přílohou revidovaného dokumentu Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a opatřením ministra školství vejde v platnost k 1. 9. 2012.

Materiál byl vytvořen v rámci činnosti pracovní skupiny, která byla složena z pedagogů mateřských škol, ze zástupců České školní inspekce, Výzkumného ústavu pedagogického (později Národního ústavu pro vzdělávání), Pedagogické fakulty UK, VOŠ a SOŠ pedagogické a zástupce MŠMT. Zároveň k němu proběhla diskuse na Metodickém portálu www.rvp.cz, jejíž výsledky byly do materiálu zapracovány. Materiál byl prezentován a diskutován na semináři pedagogům mateřských škol. Dokument byl rovněž předložen k recenznímu řízení odborníkům z akademické půdy, ale i z praxe. Nejen na základě recenzních posudků, ale i výsledků diskuse na Metodickém portálu došli členové pracovní skupiny k názoru, že pojem „standard“ je pro předškolní věk nevhodný, neboť předškolní vzdělávání není povinné. V této souvislosti je třeba pedagogům mateřských škol nabídnout jasný přehled toho, co mají děti na konci předškolního vzdělávání vědět a jaké mají mít dovednosti, postoje a schopnosti, proto je materiál nazván „Konkretizované očekávané výstupy RVP PV“.